

Osmanlı Gayri Nizami Harp Doktrini

Ömer Fevzi Bey

İstanbul, Dergah Yayınları, 2016, 147 Sayfa, ISBN: 978-975-761-2

62

Zafer TANSOY*

Eserin yazarı Ömer Fevzi bey, 1898 yılında Mekteb-i Harbiye'den mezun olmuş, mezun olur olmaz Osmanlı-Yunan harbine katılarak, harp tecrübesi geçirmiş bir Osmanlı zabitidir. Meslek hayatı boyunca Osmanlı Ordusunun çeşitli birliklerinde görev almıştır. Bu eseri de 1904 yılında Selanik Jandarma Zabitan ve Karakol Kumandanları Mektebi muallimliği sırasında yazmıştır. Eser esasında Fransız uzmanlar tarafından eğitilen jandarmalar için hazırlanmış olduğu talimnamedir. Eseri yayına hazırlayan Ali Güneş'in tespit edebildiği kadarıyla bu talimname “ eşkıya takibi ve çete muharebeleri” ne dair kaleme alınmış ve basılmış ilk Osmanlı talimnamesidir. Eserin bu özelliği askeri tarih yazımı adına önemlidir. Askeri tarih alanında çalışma yapanların şikayet ettikleri en önemli hususlardan biri de, Osmanlı ordusunda askerin eğitimiyle alakalı yazılı talimnamelerin olmayışıdır. Gayri nizami harp, kavramsal anlamda 20 yy.da ortaya çıkmıştır. Ancak Osmanlı nizamiye ordusunun operatif seviyedeki

* M.S.Ü.Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

birlikleriyle çeşitli çetecilik, direniş (vergi tahsili, asker yazımı vb.) hareketlerine karşı kullanılması Gayri Nizami Harp tanımını karşılamaktadır.

Eserin Ömer Fevzi Bey'in kısa bir biyografisi ile başlıyor olması askeri kimliği yanında bir Osmanlı münevveri olan yazarımızı yakından tanıma imkanı vermektedir.

Eseri yayına hazırlayan Ali Güneş, Türkiye'nin gayri nizami harp tecrübesinin NATO'ya girişle başlatılmasına itiraz etmektedir. Bu itirazını birincil kaynaklar, yerli ve yabancı telif eserlerle desteklemesi eserin bilimselliğine olan inancı pekiştirmektedir.

Ali Güneş eserin giriş bölümünü Osmanlı ordusunun, Osmanlı coğrafyasının çeşitli bölgelerinde icra ettiği gayri nizami harp tanımına uyan faaliyetlerine ayırmıştır. Batıda ve Türkiye'de yapılan gayri nizami harp çalışmalarını örnekleriyle izah etmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmaların yetersizliğini ortaya koyması, Harp Tarihi literatürüne katkı yapılması gereken bir alanı göstermesi açısından önemlidir.

Eser orijinal isminden de anlaşılacağı üzere "Muhafaza-i asayişe Memur Zabitanın Vezaifi:Usül-i Takib-i Eşkîya ve Çete Muharebeleri" jandarmanın zabitelerinin vazifeleri ve eşkıya çetelerine karşı mücadele yöntemlerini anlatmaktadır.Eser bir talimname olması nedeniyle tüm bu yöntem ve vazifeler maddeler halinde sıralanmıştır.

Yazar, eserine kısaca jandarmanın görev tanımını yaparak başlamaktadır. Jandarmanın hacmini aşan faaliyetler için nizamiye ordusu ile müşterek hareket yapmasının zorunlu olduğunu tespit etmektedir. Günümüz şartlarında dahi bu zorunluluğun devam ediyor olması dikkate şayandır. Jandarmanın hükümet ile millet arasında yegane münasebet ve malumat vasıtası onlardır. Tespiti yaparak aslında jandarmanın, toplumun en küçük birimleriyle olan ilişkisini ve önemini ortaya koymaktadır.

Jandarmanın önem ve tanımını anlattıktan sonra talimnameye, bir jandarmanın zabitanında bulunması gereken özelliklerin neler olduğuyla devam etmektedir. Jandarmanın zabitanı derin düşünen,ileri görüşlü, sözü geçen, faal, muhatabına göre hem halim, hem vakur, hem nazik, hem cesur, iltifatkar, intikam alabilen, ekser güler yüzlü ve hasetsen insafı olmalıdır. Jandarmanın zabiti görevini duygularıyla değil, görev tanımının gereklerini yerine getirerek yapmalıdır.

Jandarmanın zabitanı görev mahalline geldiğinde yapacağı ilk iş emri altında bulunan personel hakkında bilgi edinmektir. Ayrıca bir jandarmanın zabiti görev sahası içinde bulunan, hapishane, karakol ve nöbet mahallerinin durumları hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

Jandarmanın zabitanının, görev mahalliyle alakalı yaptığı incelemeleri mutlaka gizli bir şekilde kayıt altına alması zaruridir. Görev yapacağı arazinin topoğrafyası hakkında mevcut haritalarla yetinmemeli bunu hafızasına dahi nakş etmelidir. Bundan maksat eşkıya'nın arazi şartlarından istifade edebileceği noktaların tespit edilmesidir.

Jandarmanın devriye timlerinin görev tanımlarını da maddeler halinde sıralamıştır. Tüm devriyeler görev alanlarına dahil olan köy ahalisini etraflıca tanımak zorundadır. Köye gelen giden hakkında malumat toplamakta vazifeleri arasındadır. Ayrıca devriyelerin olumsuz bir durum karşısında ne şekilde hareket

edecekleri de ayrıntılı olarak izah edilmiştir. Tüm bunların ayrıntılı olarak izahından maksat, ahali ile eşkıya arasındaki ilişkinin doğru bir şekilde analizine imkan sağlanmasıdır.

Jandarma devriyelerinin mahal ve ahali ile alakalı keşiflerinin mutlaka istihbari bir yönü de bulunmalıdır. İstihbarat faaliyetleri efrad-ı ahalden muhbir, bir de köy bekçileri ve subaşları olmak üzere üç vasıta ile malumat edinilebilir. Muhbirler hakkında ayrıca dikkat edilmesi gerektiği de ikaz edilmektedir. Muhbirlerin ne şekilde kazanılacağı hakkında da bilgi verilmektedir. Zabitan ve muhbir ilişkilerinin ne şekilde olması gerektiğine de ayrıca dikkat çekilmiştir. Sağlıklı bir askeri operasyonun yapılabilmesi için, istihbaratın ne derece önemli olduğunu göstermesi açısından önemli bir maddedir.

Eserin bu maddesi eylem ve amaçlarına göre kaç çeşit eşkıya olduğunu izah etmektedir. Bunlar, soygun yapmak ve fidye için adam kaçırmak için yol kesen eşkiyalar ve siyasi ve milli maksatla komitacılık yapanlar, birinciler ikincilere göre adi eşkıya olarak nitelendirilmiştir. Bunlar arasında sınıflandırma yapılmasının nedeni, her eşkıya grubuna göre uygulanacak hareket tarzının farklı olmasındandır. Yine ahalinin bunlara bakışlarındaki farklılıklar, bunlarla mücadelenin seyrini de farklılaştırmaktadır. Ahalinin birinci tip eşkıya dan kurtulmak için jandarma ile işbirliği yapması mümkündür. Ancak ahali ikincilerle aralarında bir ülkü birliği kurup jandarmaya karşı ittifak yapabilirler.

Yazar talimnamesinde, tüm bu çetelere karşı nasıl hareket edilmesi gerektiğini ve muharebe esaslarını da belirlemektedir. Bunlar özet olarak istihbarat ve istihbaratın değerlendirilmesi, eşkıya'nın imkan ve kabiliyetlerinin doğru analizi, çatışma alanın özelliklerinin bilinmesi ve nihayet kullanılacak kuvvetin miktarı ve uygun teçhizatın belirlenmesidir. Bu aşamada ikmal lojistik ve iaşenin ne derece önemli olduğunu da belirtmektedir.

Eşkıya takibine ayırdığı bölümde takibin gizlilik içerisinde yerel klavuzlar eşliğinde yapılmasının öneminden bahsetmektedir. Harekatın icrasında, yerel unsurların kullanımının önemini göstermesi açısından önemli bir maddedir. Ayrıca devriye postalarının görev tanımları da bu bölümde ele alınmıştır.

Yazarımız esrinde eşkıyayı takiple görevli birliklerin tabur, bölük ve takım olarak ne şekilde sevk ve idare edileceklerini de ayrıntılı olarak açıklamıştır. Bu bölümde birliklerin gündüz ve gece yürüyüşlerindeki hareket tarzları da ayrıntılı olarak izah edilmiştir.

Gece ve gündüz yürüyüşleri esnasında, eşkıya ya tesadüf edilmesi halinde eşkıya'nın olası hareket tarzları üstünden, müfrezenin ne şekilde mukabele etmesi gerektiği de ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Bölge hakkında önceden edindiği bilgiler ışığında, eşkıya'nın gerek geçiş yolları ve gerekse dinlenme noktaları üzerinde pusu faaliyetleri de izah edilen hususlar arasındadır. Pusu faaliyeti icra edilirken personelin mutlak uyması gereken kurallarda ihmal edilmemiştir.

Jandarmanın eşkıya ya karşı pusu faaliyeti icra etmesine karşılık, eşkıya'nın da jandarmaya pusu kurması ihtimali de ihmal edilmemiştir. Bu husus pusulara karşı tedbirler bahsinde izah edilmiştir.

Meskun mahal muharebesinin ne şekilde yapılması gerektiği tüm ayrıntıları ile izah edilmiştir. Bu bölümde en dikkat çekici husus meskun mahal muharebesinde olası sivil zayıatına karşı gösterilen hassasiyettir.

Eserin askeri tarih literatürüne katkısı iki ana başlık altında değerlendirilebilir. Birincisi anılan dönemdeki iç güvenlik problemlerinin tanımlanması ve devletin, bu problemlere yaklaşımındaki usul ve yöntemlerin belirlenmesidir. İkincisi eseri yayına hazırlayan Ali Güneş'in bilimsel çalışmalarla desteklediği iddiasını ispat etmesidir. Ali Güneş bu çalışmasıyla Türkiye'nin gayri nizami harp tecrübesinin tarihini inanılan aksine en erken yarım yüz yıl önceye çekmeyi başarmıştır. Talimnamedeki görevler ve görev tanımları herkesin anlayabileceği açıklık ve sadelikte yazılmıştır. Yazar talimnamesini daha anlaşılabilir olması açısından çeşitli kroki ve işaretlerle desteklemeyi de ihmal etmemiştir. Günümüzde ülkemizin, terörle mücadelede iç güvenlik unsurlarının görev tanım ve yöntemlerinin anılan dönemle büyük ölçüde benzeşmesi de askeri tarih çalışmalarının önemini göstermektedir.